

Gemeente Breda

Vastgesteld door burgemeester en wethouders op 12 december 2016

Notitie beleid gebruik gemeentegrond door nutsbedrijven

1. Aanleiding

Rond het gebruik van gemeentegrond door nutsbedrijven voor hun kabels en leidingen is afgelopen 100 jaar een fors pakket aan documenten ontstaan. Dat pakket kan worden gekenmerkt als verouderd. Om dit te actualiseren heeft de gemeente een proces in gang gezet. Deze notitie geeft weerslag van de beleidsvorming die tijdens dit proces is ontstaan.

2. Inleiding

De gemeente Breda heeft diverse soorten relaties met nutsbedrijven in de energie en water-sector:

- Soms Aandeelhouder;
- Soms Partner in energietransitie;
- Soms Partner in waterketen;
- Soms afnemer van producten;
- Altijd als ruimtelijk ordenaar en ruimtelijk (weg) beheerder toestemming-verlener omdat kabels en leidingen van de nutsbedrijven in openbare gemeentegrond een positie moeten houden/ krijgen.

In deze notitie staat centraal de verhouding die de gemeente Breda heeft omdat de nutsbedrijven met kabels en leidingen gebruik maken van openbare gemeentegrond. De nutsbedrijven hebben een maatschappelijk onmisbaar nut, dus heeft de gemeente hen daarin graag te gast. Ook al is de positie van de nutsbedrijven als een "bevoorrechte" gebruiker van grond ("partij met een algemeen nut") met intrekking van de Belemmeringenwet verordeningen in 2012 formeel beëindigd, toch wil de gemeente hen recht blijven verlenen om te blijven liggen en leggen.

3. Bestaande samenwerking.

Om dat in goede banen te leiden zijn er inmiddels een aantal samenwerkingsvormen, zoals bijvoorbeeld:

- ruimtelijke ordening, waarbij qua bestemming en functie-toedeling aan ruimten er ook ruimte voor kabels en leidingen van de nutsbedrijven wordt gereserveerd, soms met beschermingsregels;
- samen optrekken bij nieuwe gebieden om daarin zowel bovengronds als ondergronds nieuwe infra te realiseren;
- meerjarenprogramma's van activiteiten aan/in openbare ruimte/ infra afstemmen, zo mogelijk combineren;
- strategisch managementoverleg;
- invloed van de gemeente op graafovereenkomsten via een vergunningstelsel (EnWaTel-verordening) en bijbehorende regels over graven in een handboek kabels en leidingen en herstraten, inclusief toezicht, gefaciliteerd met info-uitwissel-programma's zoals SBA en ICASS;
- maandelijkse afstemming van lopende infra-projecten van de gemeente met die van nutsbedrijven;
- operationele knelpunten te agenderen, te bespreken en te bezien of die op tactisch niveau via afspraken of kaders kunnen worden verbeterd, zoals laatst met de afstemming tussen bomen en kabels en de afstemming tussen graven en bodemverontreiniging.

Deze vormen zijn mede door de contacten van de afgelopen 4 jaar bevestigd, ontstaan, gegroeid en geoptimaliseerd en voldoen.

De gemeente blijft bereid deze voortdurend in samenwerking met de nutsbedrijven te optimaliseren.

4. Andere afspraken

Daarnaast bestonden er een aantal afspraken waaronder het graven/liggen/leggen functioneerde. Die waren deels uit een periode van bijna 100 jaar terug en deels uit een periode van 50 en 30 jaar terug. Perioden waarin de gemeente, met de nutsbedrijven of hun voorgangers, als voormalige medeoverheden, dicht bij elkaar stonden. Vanuit de gemeente is geconstateerd dat dit soms heeft geleid tot een soort voorkeurspositie / privilege, dat niet meer te rechtvaardigen is. Op dit punt is het streven geformuleerd om de verhouding te verzakelijken. Voorts verschillen die afspraken van nutsbedrijf tot nutsbedrijf. In verband met de gewenste gelijke behandeling is daartoe uniformiteit gewenst. Tot slot verschillen de afspraken tussen de delen van het grondgebied van de gemeente. In het kader van gewenste efficiency is vereenvoudiging gewenst.

5. Overleg

Ter realisatie van deze beleidswijziging heeft de gemeente overleg gevoerd met de nutsbedrijven. Dat heeft niet tot overeenstemming geleid.

In de bijlage is een kort historisch overzicht vermeld van de schriftelijke documenten zoals e-mails en brieven welke daartoe tussen partijen zijn uitgewisseld. Van de, soms vele, gesprekken zijn geen andere verslagen.

6. Gewenst beleid

Het is gewenst de posities van de gemeente en de nutsbedrijven rondom het gebruik van openbare gemeentegrond voor het leggen met kabels en leidingen opnieuw vorm te geven.

Met behoud van de samenwerking zoals beschreven onder 2, betekent dit concreet dat:

- A. De netbeheerders hun net-uitbreiding in nieuwe gebieden zelf bekostigen en zonder gemeentelijke financiële bijdrage (voorfinanciering);
- B. De netbeheerders voor vergunningen om nieuwe leidingen te leggen kostendekkende leges betalen;
- C. De netbeheerders buiten gebruik gestelde leidingen op eigen kosten verwijderen;
- D. Brabant Water NV haar waterleidingnet op eigen kosten blijft benutten voor bluswatervoorziening via brandkranen inclusief het onderhoud daarvan; De eigenaar van de primaire bluswatervoorzieningen is verantwoordelijk voor het verleggen, beheer en onderhoud van deze voorzieningen. Dit gelet op de grote belangen ten aanzien van vervuilingrisico van het drinkwater en de altijd directe beschikbaarheid van een voorziening;
- E. Financiële vergoedingen van de gemeente aan netbeheerders voor gevallen waarin zij ten gevolge van gemeentelijke werken leidingen dienen te verleggen worden geënt op het gedachtengoed van nadeelcompensatie. Daarbij een formule zoals die landelijk gangbaar is. Uit de vergelijking met het rijk, de provincie Noord Brabant en diverse andere grote steden (bijlage) meenden wij daarin een trend te zien die lijkt op een formule met afbouw in 15 / 30 jaar, afhankelijk van het type leiding. Dit concreet vormgegeven in een beleidsregel nadeelcompensatie verleggen kabels en leidingen, gebaseerd op artikel 26 van de EnWaTel-verordening Breda 2004;
- F. Precarioheffing in principe wel mogelijk is. Afschaffing van het privilege van "geen precario" voor de nutsbedrijven. Nader bezien of daadwerkelijk tot precarioheffing op ondergrondse infra wordt overgegaan. Dit uiteraard rekening houdende met een eventuele wijziging van de Gemeentewet, welke nu in procedure is;
- G. Een uniforme wijze van werken rondom al deze punten in het hele grondgebied van de gemeente en voor alle netbeheerders gelijk.

Dit beleid kan als volgt worden gemotiveerd.

Algemene motivatie; actualisatie

De verhouding tussen de gemeente en de netbeheerders rond deze punten A tot en met G zijn vastgelegd in concessies en overeenkomsten e.d. die dateren van 100, 50 of 30 jaar terug. Er is in meer dan 30 jaar veel gewijzigd in de openbare ruimte en ondergronds gebruik ervan.

De ondergrond wordt tegenwoordig intensiever gebruikt dan 30 jaar terug.

De positie van de netbeheerder is deels gewijzigd via op afstand plaatsing/ privatisering. De aard en schaal waarop de netbeheerders werken is door fusies vergroot.

De netbeheerders van nu lijken niet meer op die van meer dan 30 jaar terug.

Hoewel de gemeente bereid blijft om kabels en leidingen van de netbeheerders in openbare gemeentegrond toe te laten, zijn er geen redenen om hen daarbij anders te behandelen dan andere bedrijven of burgers die te maken hebben met de gemeente.

Niemand, en zeker ook niet netbeheerders mochten erop vertrouwen dat overheidsbeleid onder wijzigende maatschappelijke omstandigheden tientallen jaren ongewijzigd blijft. De gemeente had in 2003 al ingezet op een beleidswijziging voor onderdelen van de reeks A tot en met G, via de nota "Breda onderste boven" maar kwam toen in overleg met de toenmalige netbeheerders ook niet tot overeenstemming. De netbeheerders konden vanaf toen al aan zien komen dat de situatie niet ongewijzigd zou blijven.

Specifieke motivatie per item

Ad A. Net-uitbreidingen.

Het is voorgekomen dat Enexis en Brabant water de gemeente vroegen om een financiële bijdrage bij de eerste aanleg van nieuwe netten op nieuwe bedrijventerreinen. De gemeente heeft daar tot nu toe onder protest noodgedwongen aan meegewerkt, omdat anders die terreinen niet bouwrijp zouden worden, en er geen bedrijven zouden zijn die zich op die terreinen zouden willen vestigen. Het is echter principieel onjuist dat gemeenten een positie zouden hebben tussen netbeheerders en een potentieel aangeslotene. Alle kosten van netten zouden uitsluitend moeten worden doorbelast aan de aangeslotenen. De gemeente is dan ook niet langer bereid bij nieuwe situaties mee te betalen aan netuitbreiding.

ad B Leges.

Voor wat betreft leges is het uitgangspunt zoveel mogelijk gelijkschakeling van de groep nutsbedrijven met alle andere bedrijven en burgers die vergunningen nodig hebben. Ze betalen allemaal leges. Ook de telecommunicatiebedrijven betalen leges voor hun graafvergunningen. Wij kunnen een uitzonderingspositie voor nutsbedrijven uit de energie en watersector niet uitleggen en ook niet rechtvaardigen. De kosten van beoordeling en toezicht op graafvergunningen is sterk toegenomen sinds 1986.

Het aantal kabel- en leidingeigenaren is sinds 1986 met 13 tot 25 toegenomen. Het aantal aansluitingen op de openbare nutsvoorzieningen is met 30 % toegenomen. Het aantal verleende vergunningen aan netbeheerders is in de periode sinds 1986 fors toegenomen. De hoeveelheid gesloten verharding van het wegennet in de gemeente Breda is verdrievoudigd en het aantal inwoners per km² is toegenomen. Deze toenames hebben tot gevolg dat van de gemeente meer coördinatie, beoordeling en toezicht wordt gevraagd om de veiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid te waarborgen bij graafwerkzaamheden. Zulks mede omdat de verkeersintensiteit sinds 1986 is toegenomen met 25 %. Het voorgaande brengt mede dat er meer inspanningen nodig zijn om dezelfde mate van bereikbaarheid te handhaven. Het voorgaande brengt mede dat de gemeente meer medewerkers in dienst heeft die betrokken zijn bij vergunningverlening ten behoeve van de ondergrondse infrastructuur dan in 1986. Dit alles brengt een toename van de kosten met zich mee. Daarbij is nog van belang dat de financiële positie van de gemeente vergt dat zij streeft naar kostendekkende leges en een meer zakelijke verhouding met gebruikers van haar gronden en diensten.

Ad C. Verwijdering oude leidingen.

Volgens de Energie-, water en telecommunicatieverordening Breda 2004 moeten nutsbedrijven gevallen waarin een deel van hun leiding buiten gebruik werd gesteld, die op eigen kosten verwijderen. Het is voorgekomen dat Het is op een locatie waar woningbouw diende plaats te vinden, netbeheerders weigeren om te voldoen aan deze plicht. Teneinde de voortgang van de bouwprojecten niet te vertragen zag de gemeente zich genoodzaakt om noodgedwongen en onder protest aan die verwijdering mee te betalen. De gemeente zal dat in toekomstige situaties niet meer doen en de netbeheerders houden aan hun verplichtingen. In de EnWaTel-verordening zal nader worden geduid dat er alleen reden kan zijn om verlaten leidingen te laten liggen, als dat gewenst is om nodeloze schade aan de openbare ruimte/ bomen e.d. te voorkomen.

Ad D. Brandkranen.

Brandbestrijding kan niet zonder bluswater. Gebruik van het enige aanwezige waterleidingnet, waarvan Brabant Water monopolist is, is daartoe onmisbaar.

Ad E Verlegkostenvergoedingen.

Voor wat betreft schadevergoedingen bij verlegging zijn de uitgangspunten:

- Verleg-schade is onvermijdelijk. In een dichte stedelijke omgeving zoals die van Breda wijzigt voortdurend de maatschappelijke behoefte, gewenste functie van de openbare ruimte. En de openbare ruimte is voortdurend aan slijtage onderhevig waardoor een continue vervanging en vernieuwing dient plaats te vinden. Dat gaat niet anders dan met grondwerk. Bestaande kabels en leidingen kunnen dan niet altijd ongewijzigd blijven liggen. En soms moet een vergunning om met een kabel of leiding te liggen worden gewijzigd of ingetrokken. Overigens altijd onder aanbieding van een nieuwe locatie in de openbare ruimte.
- Overigens is er een vorm van Meerjarenprogrammering dat we hebben opgericht om maatschappelijke kosten laag houden en dus zoveel mogelijk combinatie werken maken. Los daarvan blijven er dan kosten over en blijft dus de vraag voor wiens rekening die moeten komen en wat een redelijke vergoeding is.
- Zoveel mogelijk gelijke behandeling van de groep nutsbedrijven met alle andere bedrijven en burgers die nadeel kunnen ondervinden van publiekrechtelijk gemeentelijk handelen, zoals intrekking van een oude vergunning (andere partijen dan nutsbedrijven hebben ook niet per definitie aanspraak op een hoge schadevergoeding).
- Zo veel mogelijk financiële gelijkschakeling van de energie en watersector met de telecomsector. Volgens de Telecommunicatiewet hebben de telecompartijen geen aanspraak op een verlegkostenvergoeding.
- Als basis voor de vorm van verlegkostenvergoedingen het juridisch instrument van "nadeelcompensatie" toepassen. Dit vorm nu weliswaar nog ongeschreven recht. Maar zal met invoering van een wet tot aanpassing van de Algemene wet bestuursrecht binnenkort ook formeel recht zijn. En deze juridische vorm wordt nu ook al toegepast door het rijk, diverse provincies, diverse waterschappen en diverse grote gemeente.
- Als aanleiding om bij verlegsituaties tot een schadevergoeding te komen geldt dan dat de gemeente ten behoeve van een werk/project e.d. de eerder verleende vergunning om met kabels/leidingen te liggen, intrekt. Dat is nu al geregeld in de EnWaTel-verordening Breda 2009. Die verordening behoeft hieraan dus niet te worden aangepast. Als dus in een situatie dat de gemeente een werk of project uitvoert, waartoe kabels of leidingen hinderlijk liggen en opzij moeten, dan zal de gemeente de kabel/leiding-lig-vergunning intrekken en de netbeheerder een nieuwe plek in het trace aanbieden. Voor de verlegkosten die de netbeheerder maakt kan het redelijk zijn een vergoeding te betalen.
- De omstandigheden waarin en de berekening van de hoogte van de vergoeding worden nader aangeduid in "beleidsregels" door het college nog vast te stellen. Daarbij zal er vanuit worden gegaan dat in de volgende soorten gevallen vergunningen wel/ niet zullen worden ingetrokken:

Gemeente zal een vergunning wel intrekken (en dus wel nadeelcompensatie betalen) als:

- * het gaat om een wegconstructie, rioolvervanging, boomvervanging, wegverbreding, aanleg rotonde/busbaan/fietspad, etc. en in het te graven cunet kabels/leidingen zodanig in de weg liggen, dat de grondwerkzaamheden niet, moeilijk, of alleen met hoge extra kosten uitgevoerd zouden kunnen worden; NB: het aanbrengen van sleufbekisting om kabels zijdekking te blijven geven zijn geen extra kosten; dit zal gebeuren door de gemeente op haar kosten;
- * de aard van het gemeentelijk project is om de verharding te wijzigen van open naar gesloten en er onder die verharding, op meer dan 1 meter van de berm-rand van die weg een gasleiding ligt, waardoor het risico bestaat dat gaslekken minder makkelijk kunnen worden gedetecteerd.
- * het gaat om bouwrijp maken herstructureringslocatie etc die de gemeente kabel-vrij wil opleveren om de nieuwbouw mogelijk te maken.

Gemeente zal een vergunning niet intrekken (en dus niets betalen) als:

- * netbeheerder er zelf voor kiest om vanuit een perspectief van veilig, betrouwbaar en/of bedrijfszeker houden van de kabel of leiding die vanwege technische of economische motieven gelijktijdig met het gemeentelijk werk te gaan vervangen en op dezelfde of nagenoeg dezelfde plek een nieuwe te leggen in plaats van de oude;
- * er helemaal geen vergunning vooraf verleend is omdat de kabel of leiding in niet-openbare/particuliere grond ligt;
- * nutsbedrijf er zelf voor kiest om ivm het gemeentelijk project "opzij" te gaan, of te verleggen, of beschermende mantelbuis aan te leggen, of dieper te gaan liggen ivm vermindering gronddekking, of flexibel maken van kruisende waterleiding)
- * nutsbedrijf er zelf voor kiest om ivm het gemeentelijk project, als dat omvat de verharding wijzigen van open naar gesloten (asfalt) opzij te gaan, omdat men vreest dat als de netbeheerder er in de toekomst nog bij moet kunnen, de netbeheerder dan een hogere herstraat-vergoeding moet betalen.

- Onderzocht is welke formules voor de berekening van de hoogte van vergoedingen door het rijk, provincies en de andere 14 grootste gemeenten van het land toepassen. Zie

bijlage. Daaruit valt af te leiden dat een vorm die neerkomt op een 15/30 jaren model de landelijke trend vormt. Het is gewenst daarbij aan te sluiten;

ad F. Precario.

Er is momenteel bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal in behandeling een ontwerp van wet tot wijziging van de Gemeentewet, inhoudende het verbieden van precarioheffing op ondergrondse kabels en leidingen. Met de uitkomst van dat proces zal uiteraard tzt rekening moeten worden gehouden. .

ad G. Uniformiteit.

Er bestaan nu afspraken die sterk wisselen tussen Brabant Water NV, Enexis BV, Ennatuurlijk BV, GasunieTransportServices BV. Dat brengt ongelijkheid met zich mee. En bovendien gelden soms per partij voor verschillende delen grondgebied van de gemeente ook verschillende afspraken.

In de praktijk betekent dit dat soms per leiding moet worden nagegaan van welke netbeheerder die is, in welk deel van de stad die ligt, welk soort van afspraak daarover geldt en wat die dan voor consequenties heeft. Dat is niet efficiënt. En dat is in strijd met het uitgangspunt om te streven naar lage maatschappelijke kosten voor beide partijen.

7. Realisatie

Hiervoor is gemotiveerd waarom het gewenst is het beleid te wijzigen.

Ter realisatie van deze beleidswijziging zal de gemeente de nodige stappen zetten, zoals formulering van beleidsregels en opzegging van eerdere concessies en overeenkomsten e.d. die realisatie van dit beleid hinderen.

Breda, 12 december 2016

Bijlagen:

A. kort historisch overzicht

B. vergelijking verlegkosten-regiems andere grote steden

Bijlage A bij beleidsnotitie:
kort chronologisch overzicht van gevoerd overleg (e-mails en brieven)

Brabant Water

- E-mail dd 4-9-2012 hr. v. Riel (Breda) aan oa heren Martens (Brab.water) en Lemmens (Enexis) over voorgenomen beleidswijziging 5 grote brabantse steden, incl. Breda
- E-mail dd 9-11-2012 van hr. v. Riel aan hr. v. Hulten (Brabant Water) ; argumentatie en voorstel tot beleidswijziging
- Brief dd 27-11-2012 Brabant water aan gemeente: houdt vast aan bestaande contractuele afspraken
- Email dd 13-6-2013 hr. v. Hulten aan hr. v. Riel; aanbod 15 jaar enwa-regeling (1986) voor hele grondgebied

NB: Gesprek dd 6-12-2013 weth. Bergkamp – hr v. Nuland (Brabant Water) (geen verslag)

NB; Gesprek dd 17-9-2014 weth. v. Lunteren/ weth. v. d. Berg, - hr. v. Nuland (geen verslag)

- E-mail dd 9-12-2014 hr. v. Hulten aan hr. v. Riel; memo met verschilpunten
- E-mail 6-7-2015 hr. v. Nuland aan weth.v.d. Berg; aanbod overeenkomst 10 jaar 50-50% model

NB Gesprek dd 25-11-2015 weth. Adank en weth. De Beer – hr. v. Nuland (geen verslag)

- E-mail dd 26-11-2015 hr. v. Nuland aan wethouders. Adank / de Beer; overeenkomst inhoudende voor verleggingen 50-50 % formule gedurende 10 jaar
- Brief dd 4-2-2016 weth. Adank aan hr. v. Nuland: te veel verschillen, door onderhandelen uiterlijk tot 1 april 2016
- Brief dd 10-6-2016 gemeente aan Brabant water: over 8 items overeenstemming; voorstel over verlegkostenvergoeding:
 - Voor 2 jaar de 1986-regeling
 - Daarna 15 jaarmodel
- Brief dd 30-6-2016 Brabant water aan gemeente: wil niet vrijwillig afzien van rechten

Nb Gesprek dd 8-9-2016 weth. Adank – hr. v. Nuland (geen verslag)

Enexis

- E-mail dd 4-9-2012 hr. v. Riel aan oa heren Martens (Brab.water) en Lemmens (Enexis) over voorgenomen beleidswijziging 5 grote Brabantse steden, incl. Breda
- E-mail dd 9-11-2012 van hr. v. Riel aan hr. Versteeg (Enexis); argumentatie en voorstel tot beleidswijziging 15-jaarsmodel met details a la Zwolle
- Brief dd 16-11-2012 Enexis aan gemeente: houdt vast aan overeenkomst 1986
- E-mail dd 5-7-2013 hr. de Koning (Enexis) aan hr. v. Riel; Enexis houdt vast aan overeenkomst 2008 ; geen mandaat voor verder overleg
- E-mail dd 1-8-2016 hr. v. Riel aan hr. Lemmens (Enexis) over voorgenomen beleidswijziging, 15 jaarsmodel voor details verwijzing naar Oss / Eindhoven
- Brief dd 12-9-2016 Enexis aan gemeente: houdt vast aan overeenkomst 1986

Ennatuurlijk

- E-mail dd 30-10-2013 van hr. v. Riel aan hr. v. Heijster (Ennatuurlijk); argumentatie en voorstel tot beleidswijziging , incl toezending concept opzeggingsbrief
- E-mail dd 22-11-2013 van hr. v. Riel aan hr. v. Heijster; toezending concept beleidsregels
- E-mail dd 17-1-2014 van hr. v. Heijster aan hr. v. Riel: overeenkomsten 1986 en 2008 moeten blijven gelden
- E-mail dd 1-8-2016 hr. v. Riel aan hr. v. Heijster; voorgenomen beleidswijziging, incl. voorbeeld Oss e.o.
- E-mail dd 14-10-2016 van hr. v. Heijster aan hr. v. Riel: voorgestane beleidswijziging is geen redelijk alternatief; houdt vast aan overeenkomst 1986; gemist wordt oa onderscheid in soorten leidingen

GasunieTransport Services

- E-mail dd 8-8-2016 hr. v. Riel aan hr. Seitzinger (GasunieTransportServices): door gemeente voorgenomen beleidswijziging, incl concept beleidsregels
- E-mail dd 16-10-216 Hr. Pauw (GasunieTransportServices) aan hr. v. Riel: verlegregeling 15 jaarsmodel is te min; gaat oa voorbij aan verschil in functionaliteit van leidingen

Bijlage B bij beleidsnotitie: vergelijking verlegkostenregiems andere grootste steden

Overzicht 15 grootste gemeenten en hun verlegkostenregeling				
nr	gemeente	verlegkostenregeling kabel/leidingen	formule	bijzonderheden
rijk		nkl 1999	langsleiding/ droog; 15 jaarsmodel langsleiding nat; 30 jaarsmodel	
			kruisende leiding: alle kosten ontwerp, begeleiding en uitvoering (niet mat)	
provincie Brabant		ja	langsleiding; 20 jaarsmodel	
			kruisende leiding; idem	uitsluitend kosten van ontwerp, begeleiding, uitvoering
ws Brab delta		in voorbereiding		
1	Amsterdam	ja	transportleiding (bron-wijk) : 30 jaarsmodel distributieleiding: (wijk-huis) : 15 jaarsmodel	jaar 1-10 : 100 % jaar 1-5: 100 %
				leidingverleggen tgv rioolwerk; 100 %
2	Rotterdam	ja	gewone leiding: 15 jaar model leiding in havengebied; 30 jaar model	
3	Den Haag	div. afspraken	15 jaarsmodel	wordt binnenkort vernieuwd
4	Utrecht	ja	15 jaars model	
5	Eindhoven	ja	15 jaars model	
6	Tilburg	water; energie:	40 jaars afschrijvings-model graaf/sleufkosten: gemeente materiaal; kosten netbeheerder, afschrijvingsmodel: 20, 25 of 30 jaar (afh. v. leiding)	
7	Groningen	overeenkomsten	Enexis (E+G); 50/50 % Waterbedrijf: via afschrijving en/of 50/50 %	Waterbedrijf redelijk ondoorzichtig. Vaak onderhandelingen per project.
8	Almere	ja	in droge infra: 15 jaarsmodel. in natte infra ; 30 jaarsmodel stadsverwarming; 50 jaars model	Vast perscentage ontwerp, begeleiding. nat 1-5 jaar 100%
9	Breda	div overeenkomsten en concessies		
10	Nijmegen	ja	15 jaars model	geldt niet voor riool-werk
11	Apeldoorn	ja	gas 25 jaar afschrijving water 40 jaar afschrijving	nieuw model in de maak
12	Haarlem	ja	in droge infra; 15 jaarsmodel in natte infra; 30 jaarsmodel	
13	Enschede	?		
14	Arnhem	ja	in droge infra; 15 jaarsmodel in natte infra; 30 jaarsmodel	
15	Amersfoort	ja	gewone leiding; 15 jaarsmodel vitaal transportleiding; 30 jaarsmodel	